

О. Є. Самбір,
асистент кафедри цивільного права та процесу
Хмельницького університету управління та права

УДК 347.415/.416

СУБРОГАЦІЯ ТА РЕГРЕС: ДО ПИТАННЯ ПРО СПІВВІДНОШЕННЯ ПОНЯТЬ

Досліджується співвідношення понять суброгації та регресу за цивільним правом України. Проведено аналіз законодавчого закріплення, судового застосування та доктринального розуміння цих понять. Визначені спільні та відмінні риси в правовій природі, цілеспрямованні, підставах виникнення її умовах здійснення суброгації та регресу.

Ключові слова: суброгація, регрес, заміна сторони у зобов'язанні, зворотна вимога.

Функціонування економіки на ринкових засадах є об'єктивно неможливим без динаміки кругообігу товарів та грошей, що на практиці незворотно призводить до нестачі оборотних коштів в одних суб'єктів та їх надлишку в інших. Одним із способів вирішення такої диспропорції є оборот майнових прав вимоги, які в умовах жорсткої конкуренції стають одним із найбільш ліквідних видів майна. Це, в свою чергу, зумовлює те, що більшість суб'єктивних цивільних прав вимог мають здатність переходити від одного суб'єкта до іншого, та вимагає закріплення відповідних правових форм їх переходу в цивільному обороті.

Однією з таких форм, достатньо тривалий час апробованих судовою практикою та широко використовуваних у цивільному праві та міжнародному приватному праві, є суброгація. Однак напрацьована за майже десятиліття застосування ЦК України судова практика свідчить про неоднозначність тлумачення положень, пов'язаних із суброгацією та суміжними категоріями, насамперед, регресом. Тому наявною є потреба науково обґрунтованого розмежування правової природи, підстав застосування і наслідків суброгації та регресу в цивільному праві України.

Питання про сутність суброгації та регресу в цивільному праві вже порушувалися у працях як вітчизняних науковців, так і цивілістів близького зарубіжжя. Серед них слід назвати наукові розробки таких учених, як Т. В. Боднар, О. В. Жили, О. О. Кота, О. С. Красильникової, О. В. Михальнюк, В. І. Пушая, а також В. А. Белова, М. І. Брагінського, Е. Годеме, О. Г. Ломідзе, В. А. Мусіна, І. Б. Новіцького, Л. О. Новосьолової, О. В. Терехова та інших.

Завданням цього дослідження є встановлення співвідношення понять “суброгація” та “регрес” шляхом встановлення спільніх та відмінних ознак на основі аналізу чинного законодавства, практики його застосування та доктринального тлумачення.

Перш за все необхідно вказати, що ЦК України не містить терміна “суброгація”, на відміну від проекту ЦК України, який називав суброгацію однією із підстав переходу прав кредитора до іншої особи та визначав її як набуття всіх прав, що належали раніше кредиторові, внаслідок виконання третьою особою (суброгантом) обов'язків боржника щодо цього кредитора (ст. 619 проекту ЦК України) [1]. Однак в остаточній редакції така норма не збереглась. У законодавстві України термін “суброгація” використовується лише в ст. 269 Кодексу торговельного мореплавства України [2], яка стосується переходу прав на застраховане майно до страховика у разі сплати ним страхової суми. Разом з тим механізм суброгації, не

будучи прямо названим, отримав своє законодавче закріплення як у ЦК України (ст. 512, 528, 556, 993) [3], так і окремих законах (ст. 27 Закону України “Про страхування” [4]). Одночасно відносини, які виникають на підставі суброгації, знаходять своє нормативне регулювання на рівні міжнародних договорів. Наприклад, Конвенція про міжнародні майнові права на рухоме обладнання, ратифікована згідно із Законом від 6 червня 2012 р. [5]. Однак чинне цивільне законодавство не містить визначення поняття “суброгація”, загальних положень щодо її механізму та детального встановлення особливостей окремих різновидів суброгації.

Натомість поняття “регрес” набагато частіше використовується в цивільному законодавстві. Зокрема ЦК України вживає такі похідні терміни, як “регресна вимога” — ст. 124, 619; “зворотна вимога (регрес)” — ст. 198, 544, 569, 1191; “регресні зобов’язання” — ст. 261. Окрім того, термін “регрес” використовується в інших законах, як кодифікованих (Господарський кодекс України, Кодекс торгівельного мореплавства України, Повітряний кодекс України, Податковий кодекс України), так і некодифікованих (закони України “Про відповіальність за шкоду, завдану внаслідок дефекту в продукції”, “Про гарантії держави щодо виконання судових рішень”, “Про господарські товариства”, “Про обов’язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів”, “Про цінні папери та фондовий ринок”). Разом з тим слід констатувати відсутність легальних дефініцій та визначення загальних підстав виникнення суброгації та регресу в цивільному законодавстві України.

У свою чергу, це не сприяє правильному розумінню та однозначному застосуванню судами норм права. Зокрема з аналізу судової практики можна зробити висновок, що суди часто не розрізняють поняття “регрес” та “суброгація”, прикладом чого є рішення Шевченківського районного суду м. Києва від 18 червня 2012 року в цивільній справі за позовом Приватного акціонерного товариства “Страхова компанія “УНІКА” до ОСОБА_4 про стягнення страхового відшкодування. Суд, ухвалюючи рішення, також визначив, що правовідносини між сторонами регулюються ст. 1191 ЦК України (регрес). При цьому суд не звернув уваги на те, що зобов’язання з відшкодування шкоди збереглося, однак у ньому змінилася сторона (кредитор) і ці правовідносини повинні регулюватися ст. 993 ЦК України (суброгація) [6]. Така ситуація зумовила необхідність узагальнення судової практики, зокрема щодо розгляду цивільних справ, що виникають з договорів страхування, яким уточнено, що за суброгації відбувається лише зміна осіб у вже наявному зобов’язанні (зміна активного суб’єкта) зі збереженням самого зобов’язання, тоді як при регресі одне зобов’язання замінює собою інше, але переходу прав від одного кредитора до іншого не відбувається [7]. Разом з тим таке тлумачення стосується лише окремого виду суброгації, а саме переходу права вимоги від страховувальника (вигодонабувача) до страховика.

Недоліки законодавчого закріплення та правозастосування суброгації обумовлені недостатністю дослідження правової природи суброгації у вітчизняній цивілістичній доктрині. Сутність суброгації як підстави переходу прав кредитора до третіх осіб у силу закону полягає у виконанні зобов’язання (платежі) за боржника третьою особою із вступом зазначеної особи в права кредитора. Суброгація — встановлений законом виняток із загального правила про припинення зобов’язання належним виконанням. При цьому обсяг прав, що переходятять до суброганта, залежить від обсягу виконаного ним зобов’язання за боржника [8, с. 6]. Таким чином, суброгація є різновидом сингулярного правонаступництва права вимоги та опосередковує собою заміну кредитора у зобов’язанні.

Разом з тим питання про співвідношення суброгації із регресом (правом зворотної вимоги до боржника) є дискусійним у цивілістичній науці. Науковий спір у цьому контексті обумовлений відсутністю загальноприйнятого розуміння правової природи регресу. З цього приводу можна говорити про широке та вузьке розуміння регресу. Так, широке розуміння регресу, відповідно до якого суброгація

визнається різновидом регресу, започатковане ще в дореволюційний період. Зокрема, на думку А. Х. Гольмстена, регрес — “похідне від головного зобов’язання, відповідно до якого одна особа, регресант, має право зворотної вимоги до іншого, регресата, відповідної суми грошей, сплаченої регресантом або отриманої регресатом на виконання головного зобов’язання при тому або іншому ставленні до цього виконання третьою особою: або третій особі сплачена ця сума регресантом, або від неї отримана регресатом, або ж хоча регресант і сплатив цю суму безпосередньо регресату, але залишення її у себе останнім залежить від способу дії третьої особи” [9, с. 158]. Крім того, Г. Ф. Шершеневич, описуючи модель суброгації в страхових правовідносинах, використовує термін “регрес” [10, с. 425]. У радянський період такий погляд на співвідношення суброгації та регресу підтримували М. Я. Пергамент, В. І. Серебровський, М. М. Агарков, К. С. Юдельсон, І. Б. Новицький, В. Т. Смирнов. Одночасно й окремі представники сучасної цивілістичної думки дотримуються такої ж позиції. Так, на думку В. А. Шестакова, суброгація не виступає механізмом заміни кредитора в зобов’язанні. Автор переконаний, що суброгація є одним із різновидів регресу, і її слід розглядати як правовий механізм, що забезпечує можливість відшкодування понесених збитків, а тому у цьому сенсі суброгацію слід вважати різновидом способів захисту, а не здійснення цивільних прав [11, с. 22].

Противники широкого розуміння регресу обґруntовували чітке розмежування регресу та суброгації. Серед дореволюційних цивілістів такої позиції дотримувалися: В. І. Синайський, який відрізняв суброгацію як заміну сторони у зобов’язання від права регресу як нового зобов’язання [12, с. 348]; П. П. Цитович, який вказував, що при множинності учасників на пасивній стороні зобов’язання у боржника, який виконав зобов’язання перед кредитором і за інших боржників, може виникнути право зворотної вимоги (регресу) до останніх, тоді як при послідовній множинності (порука) відносині між основним боржником та поручителем зводиться до суброгації, тобто поручитель, який виконав зобов’язання перед кредитором, *eo ipso* стає на місце останнього перед боржником [13, с. 19–20]. У радянський період на якінні відмінності досліджуваних понять звертає увагу В. А. Мусін, зазначаючи, що при суброгації ми маємо справу з сингулярним правонаступництвом, а при регресі — з появою нового права [14, с. 12]. Подібну точку зору підтримує більшість сучасних дослідників, серед яких — О. В. Жила, О. О. Кот, О. Г. Ломідзе, А. В. Терехов тощо.

Наявність таких антагоністичних поглядів не заперечує, а більше того, своюєю появою завдає наявністю в поняттях “суброгація” та “регрес” спільніх рис, які і дозволяють здійснювати їх порівняння та визначати співвідношення між ними. При цьому ознаки, властиві як суброгації, так і регресу, необхідно розглядати в розрізі різних площин. Насамперед, суброгація та регрес опосередковують економічні відносини, пов’язані з поверненням суб’єкту попередньо сплачених ним коштів іншому суб’єкту за рахунок боргу третього суб’єкта. А від так цільове призначення обох правових категорій співпадає. І суброгація, і регрес виконують одну і ту ж функцію — дозволяють компенсувати витрати, проведені за чужий рахунок [15, с. 120–121]. Окрім науковці вказують, що суброгація спочатку виникла як засіб реституції, будучи покликаною здійснювати реституцію в трьохсторонніх відносинах, у яких одна сторона буде несправедливо збагачена за рахунок іншої [16, с. 37]. Враховуючи структуру опосередкованих відносин, можна виділити три мети, на досягнення яких спрямовані суброгація та регрес: по-перше, відновити майновий стан особи (суброганта, регресанта), яка задоволила вимоги кредитора, за рахунок іншої особи; по-друге, не допустити безпідставне збагачення боржника (регресата) шляхом збереження свого майна відповідно за рахунок суброганта або регресанта; по-третє, не допустити безпідставне збагачення кредитора (суброгатора) шляхом отримання подвійного платежу від боржника (регресата) та відповідно суброганта або регресанта.

Спільне цільове призначення зумовлює віднесення суброгації та регресу до різновидів конструкції права зворотної вимоги, тобто вимоги спрямованої на повернення сплачених раніше коштів [17, с. 125]. При цьому необхідно уточнити, що ми підтримуємо висловлену в літературі думку, що “регресна вимога” і “зворотна вимога” не є рівнозначними термінами: не будь-яка зворотна вимога є регресною вимогою [18, с. 269]. Тому в цьому контексті суброгація та регрес співвідносяться як видові поняття одного роду.

Поряд з цим суброгація та регрес мають спільні елементи в підставах виникнення. Перехід зобов'язального права в порядку суброгації, як і регрес, неможливий без існування деякого первісного зобов'язання. Вимога в порядку суброгації, як і регресна, припускає існування іншого зобов'язання, виконання якого й обумовлює виникнення у суброганта цієї вимоги [19, с. 18]. Більше того, обидва інститути виникають строго у момент виконання третьою особою основного зобов'язання [20, с. 66]. Таким чином, фактично підставою суброгації та регресу є наявність первісного зобов'язання та його виконання суброгантом чи регресантом. Okрім фактичної, спільної для суброгації та регресу є формальна підставка виникнення — закон [21, с. 41]. Це означає, що вони виникають лише у випадках, передбачених законом (ч. 1 ст. 512 ЦК України). Разом з тим, враховуючи, що суброгація на підставі договору широко застосовується в цивільному праві інших країн [22, с. 382], питання про запровадження в цивільному праві України договірної суброгації повинно стати предметом окремого наукового дослідження.

Наявність спільних ознак суброгації та регресу не означає тотожність цих понять і не заперечує притаманних їм відмінностей. Насамперед, слід вказати на різну правову природу досліджуваних категорій. Так, суброгація є різновидом заміни кредитора у зобов'язанні, тому належить до заміни особи у зобов'язанні, під якою розуміють перехід прав чи обов'язків однієї із сторін зобов'язання третій особі, з одночасним припиненням цих прав чи обов'язків для сторони, що їх передає [23, с. 11]. У силу цього суброгація виступає окремим випадком сингулярного правонаступництва у зобов'язанні, яке зводиться до ідеї додання динамічної характеристики такому структурному елементу зобов'язання, як його суб'єктний склад, але не зміст, що дозволяє використовувати її для забезпечення обороту прав вимоги і боргів без будь-якого впливу цього обороту на зміст зобов'язання [24, с. 10]. Регресу, на відміну від суброгації, перехід прав кредитора та правонаступництво не притаманне, що є основною ознакою їх розмежування, з якої випливають усі інші особливості.

Відмінність у правовій природі суброгації та регресу зумовлює їх різне правове регулювання. Так, до зобов'язання, що опосередковується суброгацією, застосовуються правила, які регулювали відносини між старим кредитором (суброгатором) і боржником. За загальним правилом, до регресного зобов'язання застосовуються загальні правила виконання зобов'язань [21, с. 44]. Разом з тим законодавством щодо регресу передбачено низку спеціальних правил, наприклад, ч. 6 ст. 261, ст. 544, ст. 1191 ЦК України тощо. Тут необхідно уточнити, що в Україні регрес та суброгація в основному регламентуються імперативними нормами. Таким чином, виникнення права регресу та права в порядку суброгації, як правило, не залежить від волі сторін, за винятком випадку, передбаченого ст. 569 ЦК України, щодо права гаранта на зворотну вимогу до боржника, яке застосовується, якщо інше не встановлено договором між гарантом і боржником.

Розмежування суброгації та регресу можна здійснити і на основі структури правовідносин, що їх опосередковують. Зокрема різниця між регресом і суброгацією полягає в тому, що регрес припускає існування двох зобов'язань, тоді як при суброгації існує лише єдине зобов'язання [25, с. 25]. При регресі це пояснюється так: первісне зобов'язання боржника перед кредитором припиняється внаслідок його виконання регресантом, у результаті чого виникає нове зобов'язання між регресатом та регресантом. Тобто при регресі виконання первісного зобов'язання

має характер правоприпиняючого та одночасно правостворюючого юридичного факту. За суброгації зобов'язання боржника перед кредитором внаслідок його виконання суброгантом не припиняються, а продовжують існувати зі зміною сторони — суброгант стає на місце кредитора. Тому при суброгації виконання має характер правозмінюючого юридичного факту.

I при суброгації, і при регресі характерним є наявність первісного зобов'язання, але структура такого зобов'язання може відрізнятися. Так, структура регресного зобов'язання не припускає існування зобов'язання між кредитором і боржником, а для суброгації необхідна на момент платежу наявність правовідносин між кредитором і боржником [21, с. 44]. Тобто для виникнення регресу достатньо зобов'язання між кредитором та регресантом, наприклад, виникнення права зворотної вимоги у юридичної чи фізичної особи, яка відшкодувала шкоду, завдану їхнім працівником чи іншою особою (ст.ст. 1172, 1191 ЦК України). Також регрес, на відміну від суброгації, завжди пов'язаний із відносинами між регресантом та регресатом. Від юридичної природи і змісту цих попередніх відносин між боржником і кредитором регресного зобов'язання залежить зміст, об'єм прав та обов'язків у регресному зобов'язанні і те, яким правилам це зобов'язання підкоряється. При суброгації — заміні кредитора в існуючому зобов'язанні — попередні відносини між боржником і новим кредитором юридичного значення для дійсності і змісту цього зобов'язання не мають; у більшості випадків вони взагалі відсутні [26, с. 22–23]. Однак обидві з названих ознак, що відмежовують суброгацію та регрес, мають відносний характер, оскільки необхідно враховувати таке: по-перше, регрес допускає конструкцію з трьох правовідносин. У неї входить зобов'язання між боржником і кредитором (після виконання третьою особою воно припиняється), зобов'язання між третьою особою і кредитором (після виконання третьою особою воно теж припиняється), регресне зобов'язання між третьою особою і боржником (воно виникає в результаті припинення двох зобов'язань виконанням) [15, с. 111–112]. Наприклад, така ситуація має місце при виникненні у гаранта права на зворотну вимогу (регрес) до боржника в межах суми, сплаченої ним за гарантією кредиторові (ст. 569 ЦК України). По-друге, суброгація також в окремих випадках ставиться в залежність від існування попередніх відносин між боржником та суброгантом. Прикладом може слугувати суброгація прав третьї особі, яка задоволила вимогу кредитора без згоди боржника у разі небезпеки втратити право на майно боржника (право оренди, право застави тощо) внаслідок звернення кредитором стягнення на це майно (ч. 3 ст. 528 ЦК України).

Зазначені відмінності в правовій природі та структурі правовідносин з суброгації та регресу не можуть не спричинити розбіжності в їх правових наслідках. Серед останніх слід назвати такі:

1) обсяг прав: до суброганта як нового кредитора переходять права первісного кредитора у зобов'язанні в обсязі і на умовах, що існували на момент переходу цих прав (що стосується і способів забезпечення зобов'язання — ст. 514 ЦК України); у регресанта виникає право зворотної вимоги (регресу) у розмірі виплаченого відшкодування (ч. 1 ст. 1191 ЦК України), в межах сплаченої суми (ч. 1 ст. 569 ЦК України);

2) заперечення боржника: при суброгації боржник має право висувати проти вимоги суброганта заперечення, які він мав проти первісного кредитора (ч. 1 ст. 518 ЦК України); регресат може висунути такі заперечення тільки у випадках, прямо передбачених законом (наприклад, проти регресної вимоги особи, яка несе субсидіарну відповідальність, якщо вона до задоволення вимоги, пред'явленої їй кредитором, не повідомить про це основного боржника, а у разі пред'явлення позову не подасть клопотання про залучення основного боржника до участі у справі — ч. 4 ст. 619 ЦК України);

3) відповідальність первісного кредитора: при суброгації первісний кредитор у зобов'язанні відповідає перед субробогантом за недійсність переданої йому вимоги (ст. 519 ЦК України), тоді як при регресі такого правила не встановлено;

4) процедурні обтяження: при суброгації необхідним є письмове повідомлення боржника про заміну кредитора у зобов'язанні (ч. 2 ст. 516 ЦК України) та надання боржникам доказів переходу до нового кредитора прав у зобов'язанні (ч. 2 ст. 517 ЦК України);

5) строки позовної давності: за регресними зобов'язаннями перебіг позовної давності починається від дня виконання основного зобов'язання (ч. 6 ст. 261 ЦК України), перехід прав кредитора в порядку суброгації не впливає на перебіг позовної давності.

Цікавим у контексті розмежування суброгації та регресу є рішення Апеляційного суду Харківської області від 14 вересня 2011 року у справі № 22-ц-15110/2011 [27], у якому було встановлено, що судом першої інстанції допущена неточність у визначенні, що сума відшкодування підлягає стягненню в порядку регресу, оскільки відповідно до положень ст. 27 Закону України “Про страхування”, ст. 993 ЦК України право зворотної вимоги страхувальника до особи, відповідальної за завдані збитки, є не регресом, а суброгацією. Однак, беручи до уваги те, що рішення суду не може бути змінено або скасовано лише з формальних міркувань, зважаючи на те, що апелянт в апеляційній скарзі на зазначену неточність суду уваги не звернув, та враховуючи те, що і регрес, і суброгація є правом зворотної вимоги, судова колегія вважає, що суть рішення першої інстанції від допущеної неточності не зміниться, тому не вбачає підстав для виходу за межі апеляційної скарги і зміни рішення суду першої інстанції в зазначеній частині. На нашу думку, в силу вказаних вище відмінностей між суброгацією, регресом і їх наслідками такий підхід суду навряд чи можна визнати виправданим навіть за умови, що вирішення цієї конкретної справи, по суті, не змінилося б і після виправлення допущеної “неточності”.

Таким чином, “суброгація” та “регрес” є відмінними поняттями, які розрізняються за правовою природою, своїми конструкціями та правовими наслідками. Одночасно наявність спільних ознак на рівні цільового спрямування та підстав виникнення зумовлює необхідність чіткого легального розмежування суброгації та регресу як на рівні загальних положень про зобов'язання, так і в контексті окремих цивільно-правових інститутів (порука, страхування тощо). Тому питання сутності суброгації та регресу, визначення сфер їх застосування потребує подальшого наукового дослідження.

Список використаних джерел

1. Проект Цивільного кодексу України від 25.08.1996 р. [Електронний ресурс] Верховна Рада України. — URL : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb_n/webproc34?id=&pf3511=12096&pf35401=21102.
2. Кодекс торговельного мореплавства України від 23.05.1995 р. № 176/95-ВР [Текст] // ВВР. — 1995. — № 47–52. — Ст. 349.
3. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. № 435–IV [Текст] // ВВР. — 2003. — № 40–44. — Ст. 356.
4. Про страхування : Закон України від 07.03.1996 р. № 85/96-ВР, у ред. Закону від 04.10.2001 р. № 2745–III [Текст] // ВВР. — 2002. — № 7. — Ст. 50.
5. Про ратифікацію Конвенції про міжнародні майнові права на рухоме обладнання та Протоколу до Конвенції про міжнародні майнові права на рухоме обладнання з питань авіаційного обладнання : Закон України від 06.06.2012 р. № 4904–VI [Текст] // ОВУ. — 2012. — № 50. — Ст. 1953.
6. Рішення колегії Суддів судової палати з розгляду цивільних справ Апеляційного суду міста Києва від 25.07.2012 р. у справі № 22-ц/2690/11877/2012 [Електронний ресурс] Єдиний державний реєстр судових рішень. — URL : <http://reyestr.court.gov.ua/Review/25652992>.

7. Судова практика розгляду цивільних справ, що виникають з договорів страхування (Витяг) [Текст] [підгот. Я. М. Романюк, З. П. Мельник] // Вісник Верховного Суду України. — 2001. — № 8. — С. 12–28.
8. Кот, О. О. Перехід прав кредитора до третіх осіб у цивільному праві України [Текст] : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.03 “Цивільне право і цивільний процес; сімейне право; міжнародне приватне право” / О. О. Кот. — К., 2002. — 20 с.
9. Гольмстен, А. Х. Опыт построения общего учения о праве регресса [Текст] / А. Х. Гольмстен // Гольмстен, А. Х. Юридические исследования и статьи / А. Х. Гольмстен. — С.-Пб. : Тип. М. М. Стасюлевича, 1913. — Том второй. — С. 157–186.
10. Шершеневич, Г. Ф. Учебник русского гражданского права [Текст] / Г. Ф. Шершеневич. — М. : Статут, 2005. — Т. 2. — 462 с.
11. Шестаков, В. А. Цессия в российском гражданском праве [Текст] : автореф. дис. на соискание учен. степени канд. юрид. наук : спец. 12.00.03 “Гражданское право; предпринимательское право; семейное право; международное частное право” / В. А. Шестаков. — Волгоград, 2003. — 23 с.
12. Синайский, В. И. Русское гражданское право [Текст] : [научн. изд.] / В. И. Синайский. — М. : Статут, 2002. — 638 с.
13. Цитович, П. П. Обязательства по русскому гражданскому праву [Текст] : [консп. лекц.] / П. П. Цитович. — К. : Тип. И. И. Чоколова, 1894. — 106 с.
14. Мусин, В. А. Договор морского страхования по советскому и иностранному праву (страхование судов и грузов) [Текст] : автореф. дис. на соискание учен. степени д-ра юрид. наук : спец. 12.00.03 “Гражданское право и гражданский процесс” / В. А. Мусин. — Л., 1975 — 35 с.
15. Рассказова, Н. Ю. Последствия исполнения обеспечительного обязательства [Текст] / Н. Ю. Рассказова // Вестник гражданского права. — 2010. — № 6. — С. 92–130.
16. Жураховский, А. С. К вопросу об особенностях содержания правоотношений, возникающих из банковской гарантии [Текст] / А. С. Жураховский // Вестник Московского государственного областного университета. Серия “Юриспруденция”. — 2012. — № 1. — С. 34–39.
17. Ломидзе, О. Г. Проблема перехода гражданских прав и обязанностей [Текст] : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03 / Ломидзе Ольга Георгиевна. — Ростов-на-Дону, 1999. — 195 л.
18. Березовський, Р. С. Право зворотної вимоги (регресу) за цивільним законодавством України [Текст] / Р. С. Березовський // Актуальні проблеми держави і права. — 2009. — Вип. 51. — С. 268–272.
19. Ломидзе, О. Суброгация в гражданском праве России [Текст] / О. Ломидзе // Хозяйство и право. — 2001. — № 10. — С. 14–24.
20. Дедиков, С. Регресс и суброгация: опыт сравнительного анализа [Текст] / С. Дедиков // Хозяйство и право. — 2005. — № 4. — С. 64–67.
21. Сахаров, А. В. Правовое регулирование регрессных обязательств, возникающих в сфере предпринимательской деятельности [Текст] : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03 / Сахаров Александр Вадимович. — М., 2009. — 199 л.
22. Саватье, Р. Теория обязательства. Юридический и экономический очерк [Текст] / Р. Саватье ; пер. с фр., вступ. ст. Р. О. Халфиной. — М. : Прогресс, 1972. — 440 с.
23. Калиманов, С. С. Проблемы правового регулирования уступки требования и перевода долга в российском и зарубежном законодательстве [Текст] : автореф. дис. на соискание учен. степени канд. юрид. наук : спец. 12.00.03 “Гражданское право; предпринимательское право; семейное право; международное частное право” / С. С. Калиманов. — М., 2009. — 32 с.
24. Косоруков, С. А. Основные проблемы теории и практики сингулярного правопреемства в обязательстве по российскому гражданскому праву [Текст] : автореф. дис. на соискание учен. степени канд. юрид. наук : спец. 12.00.03 “Гражданское право; предпринимательское право; семейное право; международное частное право” / С. А. Косоруков. — М., 2006. — 24 с.
25. Чебунин, А. В. Актуальные гражданско-правовые проблемы страхования [Текст] : автореф. дис. на соискание учен. степени канд. юрид. наук : спец. 12.00.03 “Гражданское право; предпринимательское право; семейное право; международное частное право” / А. В. Чебунин. — Томск, 2002. — 31 с.

26. *Рахмилович, В. А. Новые виды страхования в Гражданском кодексе [Текст] / В. А. Рахмилович // Юридический мир. — 1997. — № 12. — С. 19–24.*
27. Рішення судової колегії Судової палати з цивільних справ Апеляційного суду Харківської області від 14.09.2011 р. у справі № 22-ц-15110/2011 [Електронний ресурс] Єдиний реєстр судових рішень. — URL : <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/24007138>.

Надійшла до редакції 01.02.2013

Самбір О. Е. Суброгация и регресс: к вопросу о соотношении понятий

Исследуется соотношение понятий суброгации и регресса за гражданским правом Украины. Проведен анализ законодательного закрепления, судебного применения и доктринального понимания этих понятий. Определены общие и отличительные черты в правовой природе, целенаправленности, основаниях возникновения и условиях осуществления суброгации и регресса.

Ключевые слова: суброгация, регресс, перемена лиц в обязательстве, обратное требование.

Sambir, O. Ye. Subrogation and Regress: on the Issue of Interrelation of Concepts

Article deals with research the interrelation of concepts "subrogation" and "regress" under civil law of Ukraine. Legal texts, court practice and doctrinal interpretation of these terms are analysed. The general and distinctive features in the legal nature, purposefulness, the bases of accrual and conditions of realization subrogation and regress are characterized.

Keywords: subrogation, regress, substitution of parties in an obligation, recourse.

